

Eläinsuojeluasiat kunnallisvaaleissa 2012

Kunnallisella päätöksenteolla on hyvät mahdollisuudet vaikuttaa eläinten hyvinvointiin ja eläinsuojeluasioiden hoitamiseen paikallisesti. Eläinsuojeluliitto Animalia ja SEY Suomen Eläinsuojeluyhdistysten liitto haluavat nostaa esiin ne keinot, joilla kunnat pystyvät parantamaan eläinsuojelun tasoa.

1. Julkiset hankinnat eläinystävällisiksi

Tavoitteemme: Kunnat panostavat kasvisperäisen ravinnon osuuden kasvattamiseen ja lihan osuuden vähentämiseen julkisissa hankinnoissa. Lisäksi kunnat lisäävät luomutuotteiden hankkimista eläinperäisiä tuotteita ostaessaan.

Sivu 2.

2. Löytöeläinten olosuhteita parannettava

Tavoitteemme: Kunnat ottavat löytöeläintoiminnan kilpailutuksessa hinnan rinnalle tärkeimmiksi kilpailukriteereiksi löytöeläintalon henkilökunnan ammattitaidon sekä sellaiset eläinten pito-olosuhteet, joilla on selkeä eläinten hyvinvointia lisäävä merkitys.

Sivu 4.

3. Valvontaeläinlääkäreiden virkoja perustettava

Tavoitteemme: Jokainen Suomen kunta tai kaupunki perustaa valvontaeläinlääkäriin viran yksin tai yhteistyössä naapurikuntien kanssa.

Sivu 5.

Annamme mielellämme lisätietoja ja teemme yhteistyötä eläinsuojeluasioiden edistämiseksi.

Ystävällisin terveisin,

Kati Pulli
vs. toiminnanjohtaja, Animalia
p. 09 7206 5910, 050 384 5072
kati.pulli@animalia.fi
www.animalia.fi

Helinä Ylisirniö
toiminnanjohtaja, SEY
p. 050 371 2740
helina.ylisirnio@sey.fi
www.sey.fi

1. Julkiset hankinnat eläinystävällisiksi

Julkiset hankinnat ja niihin liittyvät valinnat ovat keskeinen tapa vaikuttaa eläinten hyvinvointiin kunnallisella tasolla. Tärkeimmässä asemassa ovat elintarvikehankinnat: kunnalliset keittiöt ja ateriapalvelut voivat parantaa tarjottavan ruuan eläinystävällisyyttä merkittävästi niin halutessaan.

Eläinystävällinen ruoka painottuu kasvisperäisiin elintarvikkeisiin ja luomueläintuotteisiin. Kasvien osuutta ruuassa voidaan nostaa myös ilman, että siirrytään esimerkiksi viikottaiseen kasvisruokapäivään: sama vaikutus saadaan, jos kaikkien aterioiden lihamäärää vähennetään 20 %. Luomueläintuotteiden saatavuus parantuu jatkuvasti, joten luomu on realistinen vaihtoehto myös suurkeittiöille.

Kuntien tämänhetkiset eettiset valinnat

Jo aiemmin monet kunnat ovat tehneet eettisiä ja ekologisia ostovalintoja esimerkiksi Reilu Kaupunki tai Hiilineutraalit kunnat –hankkeiden kautta. Näiden lisäksi useat kunnat ovat tehneet myös muita linjauksia: Esimerkiksi Helsingissä, Tampereella, Jyväskylässä ja Naantalissa on otettu käyttöön viikoittainen kasvisruokapäivä ja Turussa on tehty päätös kasvien osuuden lisäämisestä julkisissa ruokahankinnoissa.

Yksi esimerkki on myös Portaat luomuun –hanke, jolla edistetään luomutuotteiden käyttöä. Mikkelin kaupunki on toiminut kaupungeista edelläkävijänä tässä järjestelmässä. Myös muun muassa Turku on lähtenyt järjestelmään mukaan. Helsinki taas on ottanut tavoitteekseen, että puolet päiväkotien ruoasta on luomua vuoteen 2015 mennessä.

Kasvien osuuden lisääminen ruokahankinnoissa

Kasvien osuuden lisääminen kunnan ruokahankinnoissa vaikuttaa monin tavoin positiivisesti: se edistää kunnan tavoitetta vähentää hiilidioksidipäästöjä, se edistää kuntalaisten terveyttä ja sen avulla voidaan vähentää ruokaan kuluja. Viikoittainen kasvisruoka tuo säästöä myös siinä, että näinä päivinä tarvitsee valmistaa muita päiviä vähemmän eri ruokavaihtoehtoja: kasvisruoka kun sopii sekä sekaravinnon syöjille että kasvisruokavaliota noudattaville ja lisäksi eri uskontokuntien edustajille.

Kasvien käytön edistämiseksi ainoa vaihtoehto ei ole viikoittainen kasvisruokapäivä. Samaan tulokseen päästään, jos kunnassa otetaan tavoitteeksi lihankäytön vähentäminen 20 prosentilla. Vähennys voidaan jakaa tasaisesti jokaista tarjottua annosta koskevaksi, jolloin ajoittain negatiivisiakin sävyjä saanut keskustelu kasvisruokapäivästä ei tarvitse käydä.

Luomueläintuotteet mukaan julkisiin hankintoihin

Tämänhetkinen hallitusohjelma tähtää luomutuotteiden osuuden kasvattamiseen julkisissa hankinnoissa. Kunnat ovat avainasemassa tämän lupauksen lunastamisessa. Luomutuotteita hankkimalla voi usein tukea myös lähiruuan tuottajia. Luomukananmunien ja –maidon saatavuus alkaa olla jo varsin hyvää, ja luomuliha tuotanto kasvaa jatkuvasti. Luomueläintuotteita suosimalla kunta voi tukea sekä eläinten että ympäristön hyvinvointia ja myös paikallista yrittäjyyttä. Luomuruuan painottaminen tuo kunnalle myös selkeää imagohyötyä.

Luomueläintuotteet maksavat usein hieman enemmän kuin tavanomaisesti tuotetut. Luomutuotteiden korkeampaa hintaa voi kompensoida kasvien suuremman osuuden kautta: kun kasvien osuutta aterioissa kasvatetaan, säästyy varoja, joiden avulla eläinperäisten tuotteiden hankintaa voidaan painottaa luomuun. Luomun kasvava volyymi kysynnän ja tarjonnan kasvun kautta tulee todennäköisesti myös laskemaan luomuruuan kustannuksia tulevaisuudessa.

Mikä ateriasa maksaa?

Keskimäärin yhden kunnallisen aterian hinnasta noin 45 – 60 % on henkilöstökuluja, noin 10 - 20 % muita kuluja ja vain noin 25 - 35 % elintarvikekuluja. Kunta- ja organisaatiokohtaiset erot ovat huomattavia, mutta tästäkin huolimatta raaka-ainekulujen merkitys jää vähäisemmäksi kuin esimerkiksi henkilöstökulut (lähde: Päättäjän opas - Lähiuottajat ja kunnalliset ruokapalvelut 2009 http://www.tkk.utu.fi/extkk/ruokasuomi/oppaat_paattajan_opas_2009.pdf).

Tiukassa taloustilanteessa voi olla vaikeaa puolustaa ruokamenojen kasvua esimerkiksi luomutuotteiden osuuden kasvaessa, mutta niiden korkeampaa hintaa voidaan kompensoida siirtymällä aiempaa kasvispainotteisempaan ruokatarjontaan. Kasvisperäiset tuotteet ovat lähes aina eläinperäisiä tuotteita edullisempia: esimerkiksi soijarouheen käyttäminen perinteisissä jauheliharuuissa laskee ruuan valmistuskustannuksia selvästi.

Kuntien on tehtävä kestäviä valintoja

Kuntien on pyrittävä järjestämään hankintatoimintansa siten, että ne noudattavat valtioneuvoston periaatepäätöstä kestävien valintojen edistämisessä julkisissa hankinnoissa. Periaatepäätöksessä pyritään konkretisoimaan julkisista hankinnoista annetun lain (348/2007) 2 §:n tavoitetta järjestää hankintatoiminta siten, että ”hankintoja voidaan toteuttaa mahdollisimman taloudellisesti ja suunnitelmallisesti sekä mahdollisimman tarkoituksenmukaisina kokonaisuuksina ympäristönäkökohdat huomioon ottaen”. Tämä koskee myös elintarvikkeita. Useat kunnat ovatkin ottaneet hiilidioksidipäästöjen vähentämisen tavoitteekseen.

Hiilidioksidipäästöjä voidaan vähentää elintarvikehankinnoissa helposti nostamalla kasvisperäisten tuotteiden osuutta ja vastaavasti laskemalla eläinperäisten hankintojen osuutta. Samalla voidaan usein säästää ostohinnoissa. Lihatuotteista ilmastoja kuormittaa eniten naudanliha ja pienimmän hiilijalanjaljen tuottaa taas broilerinliha. Eläinsuojelullisesti broilerintuotantoon liittyy kuitenkin usein vielä suurempia eläinten hyvinvointiongelmia kuin nautojen kasvatukseen. Siksi paras ratkaisu ei ole sen enempää ympäristön kuin eläinten kannalta lihankulutuksen painottaminen broileriin, vaan tavoitteena tulisi olla lihan kokonaiskulutuksen vähentäminen.

Kunta voi hyödyntää eläin- ja ympäristöystävällisiä valintojaan tiedotuksessa. Yhä useampi suomalainen arvostaa kestäviä valintoja tekeviä kaupunkia ja kuntia, ja myös laadukkaan kasvisruuan tarjoaminen perheen koululaisille voi olla perheelle keskeinen syy asuinpaikkakunnan valinnassa. Yhteiskuntavastuun kantaminen antaa luotettavan ja vakaan kuvan kunnasta.

Lasten ja nuorten kasvisten syönti alittaa suositukset

Tällä hetkellä suomalaisten lasten ja nuorten päivittäinen kasvisten syönti alittaa suositukset, ja siksi kasvisten syönnin lisääminen on tärkeää. Eläinperäisiä proteiineja lapset ja nuoret taas syövät yli tarpeen. Lihan osuuden vähentäminen ja kasvisten lisääminen kouluruokailussa ei siis vaarantaisi lasten ja nuorten terveyttä, vaan päinvastoin edistäisi sitä.

Kasvisruoka on usein helppoa valmistaa tuttuja liharuokia muistuttavaksi: esimerkiksi soijarouhe toimii hyvin jauhelihan tilalla ja soijasuikaleet korvaavat kätevästi vastaavat lihasuikaleet. Kun ruuat maistuvat ja näyttävät tutuilta, eivät lapset tai nuoretkaan epäröi maistaa niitä. Kasvisruuasta onkin tärkeää tehdä riittävästi proteiinia sisältävää, eli pelkkä lihan jättäminen pois ruuasta ei riitä. Proteiinin osuus täytetään käyttämällä monipuolisesti erilaisia palkokasveja, siemeniä ja pähkinöitä.

Kouluruualla on suuri merkitys lasten ja nuorten ruokailutottumusten kehittymisessä. Kouluruoka voi olla avainasemassa siinä, että nuoret oppivat syömään enemmän ja monipuolisemmin kasviksia. Tämä edistää nuorten terveyttä ja ympäristöystävällisempiä ruokailutottumuksia pitkällä tähtäimellä. Kasvisruoka olisi valmistettava siten, että se on paitsi ravitsemuksellisesti oikeanlaista, myös maistuvaa ja täyttävää ollen siten houkutteleva vaihtoehto nuorille.

Minkälaisia eläinystävällisiä valintoja voi edistää julkisten hankintojen kautta?

- lisätään kasvien osuutta ja vähennetään lihatuotteiden osuutta elintarvikehankinnoissa: 20 % vähennys lihankulutuksessa vastaa yhtä kasvisruokapäivää. Vähennys voidaan toteuttaa jokaisen aterian lihamäärää vähentämällä, erillisenä kasvisruokapäivänä tai molempia vaihtoehtoja yhdistäen.
- hankitaan eläinperäiset tuotteet (maito-, muna- ja lihatuotteet) luomuna tai vähintään kasvatetaan luomueläintuotteiden osuutta hankinnoista. Pidetään aina tarjolla esimerkiksi luomumaitoa.
- tarjotaan vapaasti otettavaa kasvisruokaa vaihtoehtona kaikille ruokailijoille. Kasvisruoasta tehdään ravitsemukseltaan ja maultaan houkutteleva vaihtoehto.
- tarjotaan kunnan rahoittamissa kokouksissa vain kasvisruokaa
- pyritään vähentämään lihankulutusta kokonaisuudessaan eikä siirretä kulutusta naudanlihasta broilerinlihaan
- maitotuotteita tai kananmunaa sisältäviä kasvisruokia tarjottaessa vaihtoehtona on tarjolla myös vegaaninen versio ruuasta. Mahdollisuuksien mukaan kaikki tarjottava kasvisruoka valmistetaan vegaanisena. Pidetään tarjolla kaura- tai soijamaitoa.

Tavoitteemme: Kunnat panostavat kasvien osuuden kasvattamiseen ja lihan osuuden vähentämiseen julkisissa hankinnoissa. Lisäksi kunnat painottavat luomutuotteita eläinperäisiä tuotteita hankkiessaan.

2. Löytöeläinten olosuhteita parannettava

Eläinsuojelulain 15§ mukaan "Kunnan on huolehdittava alueellaan irrallaan tavattujen ja talteen otettujen koirien ja kissojen sekä muiden vastaavien pienikokoisten seura- ja harrastuseläinten tilapäisen hoidon järjestämisestä. Talteen otettua eläintä on säilytettävä vähintään 15 päivän ajan, minkä jälkeen kunnalla on oikeus myydä, muutoin luovuttaa tai lopettaa eläin."

Löytöeläintoiminnan harjoittamisesta ei laissa ole säädetty mitään. Kunta tekee itsenäisesti päätökset siitä, keneltä se ostaa lain vaatiman löytöeläinten hoidon järjestämisen. Kunnat eivät aina järjestä löytöeläintoiminnasta kilpailutusta eikä tarjouksen jättäjältä edellytetä perusteluita eläinten pito-olosuhteista tai löytöeläintalon henkilökunnan ammattitaidosta.

Valtioneuvoston asetuksessa on määritelty pito-olosuhteet ja tilavaatimukset kissoille ja koirille. Eläinsuojelulain (247/1996) 15 §:n 1 momentissa tarkoitettussa löytöeläinten talteenotto paikassa sekä eläinsuojelulain 24 §:ssä tarkoitettussa eläinten säilytettäväksi tai hoidettavaksi ottamisessa voidaan

kuitenkin tilavaatimuksia pienentää silloin, kun säilytettäväksi tai hoidettavaksi ottaminen on lyhytaikaista.

Joissakin löytöeläinkodeissa eläimiä säilytetään yli lain vaatimat 15 vuorokautta. Pito-olosuhteet eivät tällöin ole välttämättä eläinten hyvinvointia edistäviä. Myös eläinten terveydestä huolehtiminen esimerkiksi rokotusten suhteen voi olla puutteellista.

Tavoitteemme: Kunnallisen löytöeläintoiminnan kilpailutuksessa tulee ottaa hinnan rinnalle tärkeimmiksi kilpailukriteereiksi löytöeläintalon henkilökunnan ammattitaito sekä sellaiset eläinten pito-olosuhteet, joilla on selkeä eläinten hyvinvointia lisäävä merkitys.

3. Valvontaeläinlääkärien virkoja perustettava

Eläinlääkintähuoltolain uudistus astui voimaan marraskuussa 2009. Uudistuksen yhteydessä perustettiin 15 uutta valvontaeläinlääkärin virkaa aluehallintovirastoihin.

Näiden valvontaeläinlääkärien tehtäviin kuuluu mm. maa- ja metsätalousministeriön myöntämän eläinten hyvinvointituen täydentävien ehtojen valvontaan liittyvät tehtävät sekä EU-eläinsuojelutarkastukset. Valvontaeläinlääkärit eivät siten pääsääntöisesti tee epäilyjen perusteella tehtäviä eläinsuojelutarkastuksia, joita tehdään Suomessa vuosittain tuhansia. Nämä tarkastukset jäävät edelleen kunnaneläinlääkärien tehtäviksi.

Kunnaneläinlääkärien aika ja muut resurssit eivät riitä epäilyyn perustuvien tarkastusten tekemiseen. Resursseja ei ole myöskään rutiinitarkastuksiin, joita olisi ehdottomasti tehtävä vuosittain sekä tuotantoeläintiloilla että laajamittaisen harraste-eläintoiminnan parissa.

Kunnaneläinlääkärien asema sekä eläinlääkäripalvelujen tuottajana että valvontatehtävien hoitajana on ongelmallinen. Kunnaneläinlääkärin hankala kaksoisrooli valvontatehtävissä koskee myös suoraan maataloustukiin vaikuttavaa valvontaa.

Eläinlääkintähuoltolain uudistuksen myötä kunnille ja kaupungeille avautui lisäksi mahdollisuus perustaa yksin tai yhteistyössä muiden kuntien kanssa yhteistyössä valvontaeläinlääkärin virka kunnaneläinlääkärin viran rinnalle. Näiden valvontaeläinlääkärien toimenkuvaan kuuluu mm. eläinten hyvinvoinnin ja terveyden valvonta sekä alkutuotannon hygieniavalvonta. Valtio vastaa toiminnan aiheuttamista kustannuksista.

Näiden valvontaeläinlääkärien kohdalla ei ole edellä mainittua kaksoisroolia tai jääviysongelmaa. Siksi kuntien tai kuntayhtymien tulisi panostaa kunnallista eläinsuojeluvälvontaa hoitavien valvontaeläinlääkärien virkojen perustamiseen.

Tavoitteemme: Jokainen Suomen kunta tai kaupunki perustaa valvontaeläinlääkärin viran yksin tai yhteistyössä naapurikuntien kanssa.